

انقلابی‌گری به مثابه مثلث عدالت، آزادی و کارآمدی؛ زنجیره‌های پارادکسیکال و چالش‌های انقلاب اسلامی در دهه چهارم جمهوری اسلامی

آرش بیدالله خانی^۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۰/۰۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۲۷

چکیده: انقلاب اسلامی نتیجه انتخاب آگاهانه مردمانی از نسل اصلاحات ساختاری بود. انقلاب سازه سه ضلعی را برای ایران بر مبنای ظهور یک سیستم حکمرانی جدید در دهه هفتاد و هشتاد میلادی به ارمغان آورد. سه ضلع مثلث انقلاب اسلامی تاکید بر عدالت و آزادی به مثابه دال مرکزی و نرم افزار آن، توحید به مثابه ابزار و کارآمدی و شایسته سالاری به عنوان پوسته و هسته سخت افزاری انقلاب اسلامی بودند. در دهه چهارم انقلاب اسلامی، این مثلث دچار چالشها و پارادکسهای ساختاری شده است. چالشهایی که بدون تصمیم‌سازی - برنامه ریزی صحیح و به طور کلی بدون تحولات ساختاری - نهادی، امکان اصلاح آنها پایین است. بیانیه‌های مکرر رهبر انقلاب از جمله مانیفست گام دوم انقلاب نیز مبتنی بر شناسایی و اصلاح این چالشهای ساختاری و نگاه به آینده‌ای روشن بر مبنای تحولات اساسی در زمینه حل چالشها و بازگشت به اضلاع مثلث مفهومی انقلاب اسلامی است. برون رفت از چالشهای گوناگون انقلاب اسلامی بدون به روز رسانی سیستم عامل و هسته سخت و نرم جمهوری اسلامی ممکن نیست. این نوشتارک بر مبنای یک بافت تحلیلی بر این مسئله تاکید می‌کند که نگاه راهبردی به انقلاب اسلامی و تداوم و گسترش ظرفیتهای استراتژیک آن بدون اصلاح ساختارهای نهادی و چالشهای گوناگون بر آمده از آنها امکان پذیر نیست. در صورت فعال شدن اضلاع مثلث مفهومی انقلاب اسلامی و رفع ایرادات نرم افزاری و سخت افزاری سیستم عامل انقلاب، جمهوری اسلامی می‌تواند در آینده نمونه یک سیستم مدل ساز، فعال و کارآمد برای دنیا باشد.

واژگان اصلی: انقلاب اسلامی، سه ضلعی، چالش، عدالت، ساختار، آزادی، کارآمدی

مقدمه

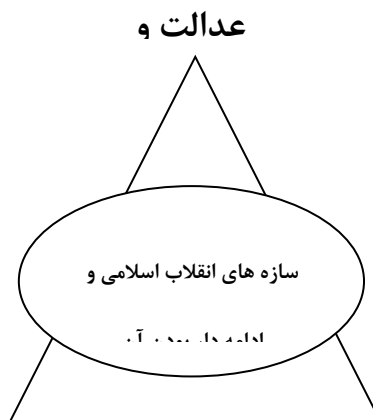
مبنای اصلی انقلاب اسلامی برگزیدن توحید به مثابه روش و عدالت به مثابه هدف و راهبرد حکمرانی و زندگی اجتماعی و سیاسی بوده است. در عصر ارتباطات شبکه ای جهانی و غرب گرایی مفرط و ایدئولوژیک شبکه های اجتماعی در دوران جدید، اسلام انقلابی، اهداف، روشها، مطلوبیت، کیفیت و ساختارهای بنیانی خود را فراموش کرده و دچار کژ روی ها و کارکردهای اشتباه شده است و متعاقباً جهت گیری آن به مثابه یک چشم انداز جامع از زندگی سیاسی و اجتماعی دچار چالش، ناهممانندی و پارادکس یا جوج و مأجوج شده است. عدالت به مثابه دال مرکزی اکثر جنبشها و گفتمان های سیاسی جهان اسلام و خاور میانه بنیان اصلی گفتمان انقلاب اسلامی بوده است. در دوران مدرن عدم توجه به عدالت به مثابه هدف و توحید به مثابه روش، انقلاب اسلامی ایران ماهیتی ایدئولوژیک گونه و ناهموار پیدا کرده است. رهبران اندیشه اسلام انقلابی از جمله امام خمینی، عدالت را خصلتی فطری و گرایشی از جنود عقل می دانستند که کاربرد آن به صورت کار آمد، می تواند مدل، ساختار و ویژگیهای اسلام انقلابی از جمله عینیت و کارآمدی مدل سیستمی نظام برآمده از انقلاب اسلامی را جهانی کند. اگر در گذشته، ابتدا مسئله فلسطین و سپس عدالت و انصاف به خصوص عدالت اجتماعی و اقتصادی برای شهروندان به مثابه هدف، مبنای اصلی وحدت گفتمانی اکثر گروهها و جریانهای معتقد به اسلام انقلابی بود، امروز مسئله عدالت و انصاف در مانیفست اکثر جریانهای منتسب به انقلاب اسلامی فراموش شده است. گسترش شبکه جهانی اینترنت و سطحی شدن مسائل اجتماعی و سیاسی، مسئله عدالت اجتماعی و اقتصادی را در گفتمان گروههای سیاسی معتقد به انقلاب اسلامی به عاملی ثانویه تبدیل کرده است. منویات عدالت به مثابه یک پروسه ملی و سپس بین المللی از همان اوایل انقلاب هدف تدریجی و بنیادی انقلاب اسلامی بوده است. برای عدالت و برای گسترش توحید، تجویز روشهای مختلف حکمرانی و بهره بردن از عقلانیت ابزاری از جمله مسائل اصلی است. به نظر می رسد، انقلاب اسلامی و جریانات سیاسی و فرهنگی آن و به

طور کلی محتوای انقلاب اسلامی امروز بیش از حد گرفتار ثانویه های کثر رویانه از جمله مسائل مربوط به اقتضائات سطحی شدن جامعه و سیاست در دنیای عصر ارتباطات شده است. جریانهای متسبب به اسلام انقلابی با فراموشی ریشه های بنیادین خود از جمله در زمینه مسائل مربوط به عدالت اجتماعی و فرهنگی و حمایت از آزادی های فردی و جمعی شهروندان، دچار کثر کاردی ها و بحرانهای متوالی شده است. تاکید بر فرعیات زندگی اجتماعی و سیاسی، ضدیت با آزادی های اجتماعی، سیاسی و فرهنگی شهروندان، حاکم شدن اقتصاد سیاسی فساد و فرعی شدن مسئله عدالت اجتماعی و اقتصادی، باعث کثر کارکردهای انقلاب اسلامی شده است. این مسئله در ایران به وقوع پیوسته است و انقلاب اسلامی را در دنیای جدید دچار چالش کرده است. در این نوشتارک چالشهای ساختاری انقلاب اسلامی بر مبنای دوری از سازهای مثلث مفهومی سه ضلعی انقلاب اسلامی که نقش هسته سخت را دارد، مورد تحلیل قرار می گیرند. راه حل اساسی انقلاب اسلامی اصلاح ساختاری چالشهای آن و به روز رسانی سیستم عامل آن در هماهنگی کامل با مثلث مفهومی انقلاب و اندیشه سیاسی آن است.

الف- سازه های مفهومی مثلث بنیادین و نظری انقلاب اسلامی:

بنیانگذار انقلاب اسلامی سه زنجیره اساسی را برای انقلاب به عنوان بنیانهای پی بندی و سازه های آن پیشنهاد کرد. در دیدگاه امام خمینی (س) مسئولیت های نظام جمهوری اسلامی را افرادی باید بر عهده گیرند که از ملاک های شایسته نظام اسلامی برخوردار باشند. ایشان در این باره با قاطعیت سخن می گویند، چرا که نظام جمهوری اسلامی در زمانی که با انواع تهدیدات مواجه است، باید مسئولان آن، لیاقت، توانمندی و تلاش مضاعفی داشته باشند. (موسوی شریانی، ۱۳۹۸: ۶۵) از طرف دیگر در دیدگاه امام (س)، اصلاح حال مردم و جامعه منوط به وجود مسئولان صالح است. یکی از ملاک هایی که حضرت امام در باب صلاحیت رئیس جمهور بر آن تأکید دارند، اصل کارآمدی

است. مفهوم کارآمدی از جمله مفاهیمی است که تعریف آن در ظاهر ساده است، اما تعریف عملیاتی آن با تکرر آرا مواجه است. در مجموع، کارآمدی در معنای عملیاتی به معنی اثربخشی، نزدیکی به هدف، میزان موفقیت در تحقق اهداف، انجام مأموریت و هدایت منابع به سوی اهداف است. پیش فرض کارآمدی، کارایی است؛ یعنی آگاهی از چگونگی انجام کار و تعیین اولویت اهداف برای تحقق کارآمدی. رهبر انقلاب، قانون گرایی، مردم گرایی، شایسته سالاری، مصلحت و وحدت را از جمله ویژگیهای اساسی کارآمدی نظام برآمده از انقلاب اسلامی می دانستند. شایسته سالاری و عدم تملق و چاپلوسی از جمله ویژگیهای مهم مسئول کار آمد و فرد به اصطلاح انقلابی در مانیفست انقلابی اسلامی و بنیانگذار آن است. در کنار کار آمدی سیستمی و شایسته سالاری تخصص گرا، عدالت و انصاف به مثابه دال مرکزی جنبش انقلاب اسلامی و نظام سیاسی برآمده از آن، سازه های بنیادین مقوم و رمز اساسی ماندگاری و بین المللی شدن انقلاب اسلامی است. این دو ضلع را ضلع سوم یعنی توحید به مثابه روش و ابزار بنیادین سیستمی برآمده از انقلاب اسلامی تکمیل می کند. شکل زیر این سه ضلع مثلث انقلاب اسلامی را نشان می دهد.

توحید مبنای عملی و نظری مکتب انقلاب اسلامی و بر اساس یک دستورالعمل کلان معنوی و عملی در زندگی سیاسی و اجتماعی مسلمانان پیاده شده است. هدف اصلی اندیشه سیاسی اسلام و فلسفه سیاسی اسلامی، پیوند عملی و نظری بین بندگان و خداوند متعال است. در نظریه پردازی اکثر اندیشمندان اندیشه سیاسی اسلام، هدف حکومت و حکمرانی اسلامی، رسیدن به توحید و گستراندن آن در زمین بشری برای دسترسی به سعادت و معاد است. (کاظمی شیخ شبانی و فتحعلی، ۱۳۹۹) اکثر حکمرانان اسلامی و رژیمهای سیاسی منتسب به اسلام، هدف اساسی خود را ارتباط مناسب و پیوند بین بندگان به عنوان شهروندان حکومت اسلامی و خالق یکتا به عنوان هدف توحید می دانند. توحید در مدل‌های مختلف اسلام سیاسی شیعی و سنی، مرکز آمال و پیوند دهنده بندگان امت اسلامی فارغ از گرایشهای مختلف سیاسی، مذهبی، قومی و... است. توحید یک ذات حقیقت محور است که می تواند مبنای نظام سازی اجتماعی و تمدن سازی جدید اسلامی قرار بگیرد. (ذوالفقاری، ۱۳۹۲) توحید در نظام سازه ای فکر سیاسی اسلامی، به زندگی معنا می دهد و روابط اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی را سازماندهی و سازه بندی می کند. توحید می تواند نظام های سیاسی را به سمت انسجام اجتماعی هدایت کند و این انسجام می تواند مبنای ثبات، نظم و سازماندهی امور روزمره شهروندان و یا بندگان امت اسلامی باشد.

هدف انقلاب اسلامی به مثابه سازه سازماندهنده و ساختار ساز اندیشه اسلامی، پیوند توحید با عدالت و شایسته سالاری بوده است. انقلاب اسلامی با خلق سه ضلعی بنیادین اندیشه سیاسی کلاسیک اسلام شیعی به دنبال احیای ارزشهای معنوی - توحیدی فارغ از هر گرایش دینی و سیاسی بود. انقلاب اسلامی باعث پیوند گسترده عدالت اجتماعی با توحید شد. حرکت روشنگرانه حضرت امام و دیگر جریان‌های اسلامی در دوران منتهی به انقلاب، بر مبنای باور همگانی به توحید به مثابه بنیاد و هسته سخت انقلاب اسلامی بوده است. توحید باوری مبنای اساسی کار آمدی و اساس عدالت و آزادی و به عنوان اهداف و دالهای اصلی گفتمان انقلاب اسلامی محسوب می‌شوند.

با نگاهی به شرایط امروز کشور و جهت‌گیری انقلاب اسلامی و تجزیه و تحلیل مثلث نظام بر آمده از انقلاب اسلامی به این نتیجه می‌رسیم که مسئله کار آمدی و شایسته سالاری و همچنین عدالت به مثابه بنیادهای مقوم و دو ضلع اساسی انقلاب اسلامی دچار کژ کارکردی و نامقتضیات ثانویه و فرعی شده‌اند و بر همین اساس مسئله عدالت و انصاف اجتماعی و کار آمدی بسیار کمرنگ شده است و این مسئله به اصل توحید به عنوان هسته سخت نظام سیاسی بر آمده از انقلاب نیز ضربه زده است. همین مسئله، نارضایتی از انقلاب اسلامی و ساختار سیستمک آن را افزایش داده است. عدم توجه به شایسته سالاری توسط دولتهای مختلف جمهوری اسلامی و روی کار آمدن افرادی که بر خلاف ظاهر در باطن هیچ کدام به اضلاع مثلث انقلاب اسلامی اعتقاد ندارند، باعث افزایش ناکارآمدی ساختاری و سیستمی در جمهوری اسلامی شده است. عدم توجه به مسئله فقر و بهبود معیشت، افزایش تناقضات و مسائل سطحی در ساختار نظام سیاسی و ضدیت با آزادی‌های اجتماعی و سیاسی مشروع و خدادادی از طرف گروههایی به اصطلاح انقلابی، باعث کج روی بخشی از جریانهای انقلابی شده است.

ب- چالشهای پارادکسیکال انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی و شاخص های برون رفت از آن

۱- انقلابی گری به مثابه به روز رسانی سیستمی :

انقلاب اسلامی به مثابه یک سیستم عامل نرم افزاری، باید بتواند خود را با مقتضیات روز دنیا و مسائل منطقه ای و جهانی به روز رسانی گرداند. این مسئله به خصوص در حوزه بین المللی خودش را بیشتر از همه نشان می دهد. انقلاب اسلامی ایران در خلاء شکل نگرفته است و مسائل ژئوپلیتیکی، امنیتی و محیطی منطقه ای و بین المللی در ظهور و سر برآوردن آن نقش داشته اند. با تثبیت سیستمی جمهوری اسلامی در ایران، در نظر گرفتن شرایط و ماهیت سرزمینی، محیط زیستی، اقتصادی و ژئوپلیتیکی ایران از جمله مسائل مهمی است که سیستم بر آمده از انقلاب اسلامی باید به آن توجه کند. عدم توجه به مسئله کار آمدی و شایسته سالاری همانطوری که حضرت امام اشاره کرده بودند، باعث روی کار آمدن اشخاصی در سیستم جمهوری اسلامی شد که بدون در نظر گرفتن شرایط سرزمینی ایران و منافع ملی آن به تصمیم سازی روی آورده اند و مثلث انقلاب اسلامی را دچار فراموشی و خطای راهبردی کرده اند. انقلاب اسلامی باید بتواند خودش را با ماهیت سرزمینی و همچنین منافع ملی و بین المللی سرزمینی به نام ایران همگرا و هماهنگ کند، در غیر اینصورت بقای آن با تردید و مشکل مواجه می شود. گسترش ماهیت ایدئولوژیکی و تش آمیز انقلاب توسط افراد بوجود آورنده ساختار ناکارآمد و گسترش نارضایتی های مردمی در دهه چهارم انقلاب اسلامی، همه تحت تاثیر عدم به روز رسانی محیطی و بین المللی انقلاب اسلامی با مقتضیات کشوری به نام ایران و وظایف ژئوپلیتیکی و کارکرد ساختاری آن برای نظام بین المللی است. استفاده ابزاری از مردم ایران در دهه چهارم انقلاب و عدم توجه به اصل مردم و انصاف و عدالت اجتماعی در مورد آنها، ماندگاری و به روز رسانی سیستم را مورد خطر جدی قرار داده است. در بعد سیاست خارجی،

گسترش چالش‌های ساختاری و ایدئولوژیک با کشورهای منطقه و همسایگان، کشورهای غربی و ... باعث ائتلاف انرژی سیستم بر آمده از انقلاب اسلامی شده و هزینه های زیادی را بر مردم ایران تحمیل کرده است. هزینه هایی که مثلث سه ضلعی انقلاب اسلامی را نیز متعاقباً به ورطه فراموشی رهسپار کرده است. انقلاب اسلامی در ابعاد مختلف سیستمی از جمله در حوزه کار آمدی و بوروکراتیک و همچنین در حوزه سیاست خارجی و داخلی نیاز مبرم به به روز رسانی یا آپدیت دارد. (Bennett, 2020) از جمله مبانی سیاست خارجی انقلاب اسلامی و شعار نه غربی و نه شرقی باید به روز رسانی شود. همگرا بودن با محیط سرزمینی ایران و ژئوپلتیکی اقتصادی و فرهنگی آن و عدم اخلال در معیشت و رشد اقتصادی و فرهنگی شهروندان ایران و عدم تحقیر آنان در دنیا از جمله اهداف جدی هستند که انقلاب اسلامی باید ابزارهای مناسب با آنها را برگزیند و دائماً در این ابزارها به روز رسانی صورت گیرد.

۲- انقلاب اسلامی، مردم سالاری و به روز رسانی سیاست داخلی:

انقلابیون ادعا می کردند که انقلاب اسلامی بر علیه حکومت و سیستمی صورت پذیرفت که مردم را سرکوب می کرد و به مخالفان اجازه ابراز بیان عقیده و اعتراض نمی داد. ظهور انقلاب اسلامی نوید نظامی را می داد که به مخالفان و غیر معتقدان به حکومت و یا منتقدان آن اجازه ابراز بیان آزادانه را به دور از تبعات و پیامدهای سیاسی، حقوقی و امنیتی آن می داد. همین مسئله محبوبیت انقلاب را در بین جنبشهای اسلامی در نقاط مختلف جهان اسلام افزایش داد (اسپوزیتو، ۱۳۹۶) در دهه چهارم انقلاب، با ظهور ناکارآمدن و افزایش معضلات سیستمی در جمهوری اسلامی در ابعاد داخلی و بین المللی، فشار بر مخالفان و منتقدان سیستم نیز افزایش یافته است و مسئله مردم سالاری دموکراتیک دینی نیز به ورطه فراموشی سپرده شده است. رهبر انقلاب اسلامی بارها تاکید کرده اند که مردم

سالاری دینی با آزادی بیان منتقد و مخالف صلح جو گره خورده است. اما ناکارآمدی و ناشایستگی به اصطلاح انقلابی که در سیستمهای امنیتی و قضائی نظام انقلاب اسلامی فعالیت می کنند، چهره انقلاب اسلامی را به شدت منفی کرده اند و برخورد سخت گیرانه و مغرضانه آنها با مخالفان باعث عدم توجه به مسئله عدالت و انصاف و وجوه مثبت مردم سالارانه انقلاب اسلامی شده است. علاوه بر این عدم توجه به ضعف و فقرا و پابرهنگان که روزگاری پایگاه اجتماعی اصلی رهبران انقلاب بودند و نقد کردار و گفتار فقرا در گفتمان مسئولان انقلابی جمهوری اسلامی در چهل سالگی انقلاب، باعث کاهش توجه به وجوه مثبت انقلاب شده است. در کنار این مسئله، جریانهای سیاسی ریشه دار نظام، به دلیل نبود سیاست ها و اصول سازماندهی مناسب و رفتارهای فرا قانونی، کشور را به سمت شکافهای سیاسی گسترده و قطبی شده سوق داده اند. (پالیزبان، ۱۴۰۰: ۸۴) زیاده خواهی، عدم تکمین به قانون برای مدون کردن فعالیتهای سیاسی، نفوذ جناح بازی در ارکان مختلف نظام و گره خوردن مباحث مربوط به منافع ملی با تصمیمات جناحی و شخصی و کیش شخصیت بالا در گروههای سیاسی، باعث شده است که مسئله مردم سالاری انقلاب اسلامی در سایه قرار بگیرد. از جمله ویژگیهای اولیه انقلاب اسلامی آزادی بوده و مولفه های مفهومی مربوط به جمهوریت و مردم سالاری نقش مهمی در اندیشه رهبران انقلاب بازی می کنند. (اسماعیلی و دشتکوهی، ۱۴۰۰: ۳)

۳- انقلاب اسلامی و چالش اقتصاد سیاسی فساد.

انقلاب اسلامی به مثابه یک پوسته مفهومی و امنیتی ایران را از چالشهای مختلف بوجود آمده در سالهای اولیه انقلاب محافظ کرده است. دفاع مقدس تجلی بنیادهای واقعی انقلاب اسلامی و مثلث تئوریک آن بود. تداوم مفهوم انقلاب اسلامی و کارکرد مناسب مثلث مفهومی آن بسته به شرایط به روز رسانی مولفه های مختلف انقلاب اسلامی است. (فرازی، ۱۳۸۸) از جمله مسائل اساسی جمهوری اسلامی، مسئله فساد و ناکارآمدی بوروکراسی سیاسی، اداری و اقتصادی است. عدم

پایبندی به ارزشهای بوروکراتیک روز و فساد حداکثری مقامات با نام انقلابی گری زنجیره مفاهیم انقلاب را دچار چالش و خطر اساسی کرده است. فساد سیاسی و اقتصادی میتواند نسلهای آینده را نسبت به آرمانهای انقلاب اسلامی و مثلث مفهومی آن نا امید کند. مبارزه با فساد و پاکدستی از جمله شعارهای اولیه انقلاب اسلامی و رهبران آن بود. افزایش فساد های سیاسی و اقتصادی در جمهوری اسلامی باعث شده است که برخی در این رابطه مسئله فساد سیستمی را مطرح کنند و این برای ذات انقلاب اسلامی و مثلث مفهومی آن به شدت خطرناک است. این مسئله باعث ائتلاف منابع و کاهش منابع قدرت نرم انقلاب خواهد شد. انقلاب اسلامی با عدالت ورزی و انصاف توحید محور باعث جذابیت گسترده شده بود. اما این جذابیت و منابع قدرت نرم آن، امروز مورد تهدید قرار گرفته است. مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب، مبارزه با فساد را از جمله اهداف اصلی گام دوم انقلاب برای ورود به ساختار نوین حکمرانی اسلامی دانسته اند. (دبیری و جعفری، ۱۳۹۹) گسترش اقتصاد سیاسی فساد و تحریم و گره خوردن این دو به یکدیگر و بر آوردن طبقه فاسدی که از فساد و تحریمها هر دو تغذیه می کنند، اهداف انقلاب و مثلث آن را دچار کج روی می کند. ترویج فرهنگ غلط موجب مسابقه کسب ثروت شده و وجود قوانین دست و پاگیر و بوروکراسی غلط دست فعالان سالم اقتصادی را بسته و آنان را مجبور به دور زدن قوانین و شروع به تخلف کرده است. منافع مشترکی را بین دلال ها و بوروکرات های اداری و ذی نفعان اقتصادی بوجود آورده و بخش عمده ای از اقتصاد را با حمایت صاحبان قدرت درگیر فساد ساخته و با قدرت و نفوذ به دست آمده و ارتباط وسیع برنامه ریزی شده با افراد صاحب قدرت یا حمایت مالی برای رشد آنها، ثروت و قدرت به هم پیوسته، امکان مبارزه را سخت کرده است و حامیان مفسدان با وجود منافع کم ولی با مصحلت اندیشی نادرست یا اعتمادهای ساده لوحانه به نمایشهای مثبت و خیرخواهانه مفسدان، مبارزه را سخت و ناکارآمد ساخته اند. فساد سیاسی در جمهوری اسلامی با بهبود راهبردهای

بوروکراتیک و مسائل سیاست خارجی گره خورده است. مبارزه با فساد از جمله مطالبان مردمی محکم در دهه چهارم انقلاب اسلامی است که عدم توجه به آن یا رویکرده نرم به آن و نادیده گرفتن فساد افراد انقلابی، به خصوص انقلابیانی که در نهادهای نظامی و امنیتی حضور دارند، می تواند آینده انقلاب اسلامی را با چالش روبرو کند.

۴- پیوستار گسست نسلی و چالش ایدئولوژیک انقلاب اسلامی برای نسل جوان:

از جمله دغدغه های مهم رهبر انقلاب در مانیفست راهبردی گام دوم انقلاب توجه به نسل جوان و انتقال صحیح مفاهیم و مثلث زنجیره ای انقلاب به این نسل است. درک و دریافت صحیح هویت اصیل و مولفه ها و ارزشهای بنیادین انقلاب اسلامی توسط نسل حاضر، مقدمه لازمی است برای انتقال صحیح انقلاب به نسل آینده، یعنی نسلی که مسئولیت برداشتن گام دوم انقلاب اسلامی بر عهده اوست. (کلاتری، ۱۳۹۹) ارزشهای انقلابی ضمن به روز رسانی باید با باورهای ارزشی و ایدئولوژیک نسل جوان و امروزی هم گام و هماهنگ باشد. برخورد حذفی انقلابیون سستی و رادیکال با ارزشهای امروزی نسل جوان تفاوت نسلی و پیوند نسلی بین نسل قبلی انقلاب و نسل جوانان جدید انقلابی را دچار ناهمگونگی خواهد کرد. گسست نسلی در بین نسل جوانان امروزی و انقلابیون سابق هر روز افزایش پیدا می کند و نهادهای انقلابی باید ضمن کسب مفاهیم جدید، امکان انتقال مثلث و دالهای مفهومی گفتمان انقلاب اسلامی را به نسل جوان پیدا کنند و بتوانند شکافهای نسلی را در جمهوری اسلامی کاهش دهند. ارتباط سازه های مفهومی انقلاب به مسئله آزادی های اجتماعی و فرهنگی نسل جوان از جمله در زمینه سبک پوشش، موسیقی، آزادی های فردی و ... می تواند این مشکل را حل کند. نخبگان و روشنفکران دوست دار انقلاب اسلامی و مثلث مفهومی آن، باید تکلیف ارتباط آزادی های فردی و اجتماعی جهانی را با انقلاب اسلامی و سازه های مفهومی آن

مشخص کنند، در غیر اینصورت شکاف نسلی و گسست بین ارزشهای انقلاب اسلامی و نسل جوان افزایش پیدا می‌کند و بیگانگی از ارزشهای مفهومی و عدالت محورانه انقلاب اسلامی بیشتر خواهد شد. این زنگ خطر هم اکنون به صدا در آمده است.

۵- به روز رسانی و اصلاح نهادهای امنیتی - اطلاعاتی

امنیت محوری و نگاههای امنیتی همیشه با توسعه، اصلاح و ظرفیت سازی حقوقی شهروندان در تناقض بوده است. (حیدری، ۱۳۹۹) نهادهای امنیتی و اطلاعاتی قلب حفاظتی و هسته سخت نظام جمهوری اسلامی هستند. نفوذ اطلاعاتی و کج روی این نهادها باعث فراموشی و اضمحلال ارزشهای انقلاب اسلامی خواهد شد. در دهه چهارم انقلاب به نظر می‌رسد اختلاف سازمانهای اطلاعاتی در جمهوری اسلامی نگاه متفاوت آنها به مسائل داخلی و خارجی، باعث کاهش بهره‌وری و کارآمدی جمهوری اسلامی شده است. علاوه بر این نفوذ افراد فاسد و چاپلوس به درون نهادهای امنیتی، باعث کج روی این نهادها و کاهش سرعت مبارزه آنها با ناکارآمدی و فساد ساختار سیاسی و اقتصادی در جمهوری اسلامی شده است. عدم به روز رسانی قانونی و نهادی سازمانهای اطلاعاتی باعث تناقض گفتمان امنیت محور و گفتمان شهروندی در جمهوری اسلامی شده است، به طوری که امنیتی سازی مولفه های مختلف حقوق شهروندی، باعث نادیده گرفتن و تضييع حقوق شهروندان و مردمان بی پناه شده است. (Matei and Bruneau, 2011) جناحی شدن نهادهای امنیتی و اطلاعاتی و ورود آنها به بازی های سیاسی داخلی و بین المللی مسئله عدالت، انصاف، توحید و کارآمدی را در جمهوری اسلامی ضعیف کرده است. نهادهای اطلاعاتی به عنوان قلب سیستم باید عهده دار وظایف اصلی حفاظت از مثلث مفهومی سیستم باشند. اصلاح قانونی و هماهنگی و تطابق حقوق شهروندی با گفتمان امنیت محور و هسته سخت نخبگان امنیتی از جمله

مسائل مهم انقلاب اسلامی است که باید در آینده در رابطه با آن به صورت روشن تصمیم گیری شود تا انقلاب اسلامی بتواند به خوبی از بحرانها عبور کند.

نتیجه گیری:

به زعم این نوشتار، انقلاب اسلامی در جامعه ایران همراه با نظام سازی یک مثلث مفهومی بوجود آورده که کارآمدی و شایسته سالاری، عدالت و آزادی و توحید اضلاع این مثلث را تشکیل می دهند. این مثلث در دهه چهارم درگیر تهدیدها و چالشهای پارادکسیکالی شده که بنیانها و ریشه های اصولی این مثلث مفهومی را در خطر قرار می دهد. چالشهای مورد اشاره از جمله مسائلی بوده است که در ابعاد پیدا و پنهان در بیانیه گام دوم انقلاب نیز توسط رهبر انقلاب به طور مستقیم و غیر مستقیم مورد تاکید قرار گرفته است. بدون اصلاح بنیادین و نهادگرایی این چالشها و تفکر و برنامه ریزی صحیح برای آنها، انقلاب اسلامی به مرور دچار فرسایش و پارادکس های ساختاری می شود.

پارادکسهایی که در حال حاضر بخش اعظمی از مردم را نسبت به ماهیت انقلاب و نهادهای آن دچار شک و تردید کرده است. برای گذر از این چالشها اصلاح نهادهای انقلابی و تمرکز بر مثلث مفهومی انقلاب اسلامی که در اندیشه رهبران آن نیز به طور مرتب و نمادین بر آن تاکید می شود، از جمله مسائل اساسی است. انقلاب اسلامی می تواند دوباره جریان ساز، مدل سازی و محبوب مردمان مسلمان و غیر مسلمان منطقه و دنیا باشد. اما راه این محبوبیت و مدل سازی از اصلاح ساختاری - نهادی جمهوری اسلامی، توجه به منافع سرزمینی و ملی جغرافیایی به نام ایران و رضایت و بهبود زندگی شهروندان کشوری به نام ایران گذر می کند. بدون توجه به این مولفه ها، نهادهای انقلابی و اندیشه انقلابی ضمن دوری از مثلث و مولفه های مفهومی انقلاب اسلامی، ایران را از مدار توسعه خارج کرده و آن را وار مدار کشورهای توسعه نیافته و عقب مانده خواهد کرد.

انقلاب اسلامی با برنامه ریزی صحیح می‌تواند مدیریت توسعه و بهبود زندگی شهروندان ایران را بر عهده بگیرد و برای کشورهای منطقه و دنیا، مدلی از فرآیند توسعه صلح محور غیر غربی را به نمایش بگذارد. اصلاحات بوروکراتیک، سیاسی-اقتصادی و نهادی ساختاری گام اول برای بهبود تصویر و برند شدن دوباره اصلاحات مثلث مفهومی انقلاب اسلامی ایران خواهد بود.

کتابنامه

- اسپوزیتو، جان (۱۳۹۶) انقلاب ایران و بازتاب جهانی آن، ترجمه محسن مدیر شانه چی، تهران: نشر چاپخش
- اسماعیلی، محمد مهدی و دشتکوهی، محسن (۱۴۰۰) مبانی معرفتی جمهوریت در اندیشه سیاسی امام خمینی، فصلنامه سیاست، دوره ۵۱، شماره ۱، بهار، ص ۱-۱۸.
- پالیزبان، محسن (۱۴۰۰) سنجش موقعیت راهبردی انقلاب اسلامی و تدوین برآورد راهبردی برای رسیدن آن به موقعیت مطلوب، فصلنامه سیاست، دوره ۵۱، شماره ۱، بهار، صص: ۷۳-۸۸.
- حیدری، امیر هوشنگ (۱۳۹۹) واکوی توسعه و امنیت در انقلاب اسلامی ایران مبتنی بر روش سناریو نویسی در آینده پژوهی، پژوهشنامه انقلاب اسلامی، دوره ۱۰، شماره ۳۴، بهار، صص ۱۴۵-۱۶۲
- دبیری، علی اکبر و جعفری علی اصغر (۱۳۹۹) شناسایی عوامل زمینه ساز و چالشهای تحقق تمدن نوین اسلامی در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، فصلنامه پژوهشنامه انقلاب اسلامی، دوره ۱۰، شماره ۳۷، زمستان،
- ذوالفقاری، محمد (۱۳۹۲) اقتضائات اصل توحید نظری در اندیشه سیاسی اسلامی با تاکید بر دیدگاه کلامی و سیاسی آیت الله مصباح و آیت الله جوادی آملی، نشریه معرفت سیاسی، سال پنجم، شماره ۲، پاییز و زمستان.
- کاظمی شیخ شبانی، سید ابوالقاسم، فتحعلی، محمود (۱۳۹۹) تبیین ابتدای کارآمدی نظام سیاسی اسلام بر توحید در ربوبیت تشریحی و الوهیت، فصلنامه حکومت اسلامی، دوره ۲۵، شماره ۲، تابستان، صص ۵۱-۷۶.

- کلانتری، ابراهیم (۱۳۹۹) شناسایی عمده ترین چالشهای پیش روی انقلاب اسلامی و راهکارهای مقابله با آنها بر پایه تحلیل فرامتنی بیانیه گام دوم، فصلنامه پژوهشهای انقلاب اسلامی، سال نهم، زمستان، صص ۷۹-۵۰
- فراتی، عبدالوهاب (۱۳۸۸) تداوم یا استحاله انقلاب اسلامی، فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی، سال ششم، شماره ۱۸، پاییز، صص ۸۱-۹۶
- موسوی شریانی، سید جلال (۱۳۹۸) شاخصه های ارزیابی کارآمدی سیاسی بر مبنای نصوص اسلامی در نظام برآمده از اندیشه ولایت فقیه، پژوهش های راهبردی انقلاب اسلامی، سال دوم، شماره ۸، زمستان، صص ۴۵-۶۸

-Bennett , Michael (2020) The choice of efficiencies and the necessity of politics, *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, DOI: 10.1080/13698230.2020.1799160

-Matei ,F.C. & Bruneau ,T.(2011) Intelligence reform in new democracies: factors supporting or arresting progress, *Democratization*, 18:3, 602-630, DOI: 10.1080/13510347.2011.586257